

A photograph of a dirt path leading through a lush green forest. The path is covered in grass and leads into the distance, flanked by tall trees and dense foliage. The text "I spåren på jerusalemsfararna" is overlaid on the image in a white, serif font.

I spåren på jerusalems- fararna

De sålde sina gårdar för att resa till Jerusalem.

Välkommen till Nås

Med hjälp av den här guiden kan Du resa omkring i Nås och besöka de platser som har anknytning till utvandringen till Jerusalem 23 juli 1896. Med bil eller cykel tar det mellan två och tre timmar att avverka alla fyra turerna. Resanvisningarna bygger på att turerna avverkas i den ordning de kommer i guiden.

Vi önskar en trevlig, intressant och lärorik tur.
Tänk på att flera av de platser Du besöker är
privatbostäder. Respektera det.

Nås Hembygdsförening
Föreningen Ingmarsspelen

Utgiven av Nås Hembygdsförening 2014
med finansiering från Gunnar Tysks Minnesfond.

Text och bilder: Björn Johansson och Skans Victoria Airey
Foto även från Ingmarsspelen arkiv.
Grafisk produktion: Naula Grafisk Design
Tryck: Strållins Grafiska AB
© Nås Hembygdsförening 2014
ISBN 978-91-637-5070-0

Gruppbild på amerikanska kolonins medlemmar, ca 1905.

Tidigt på morgonen 23 juli 1896 gav sig 37 personer iväg från Nås. Deras mål var Guds heliga stad Jerusalem. Det var fyra familjer med tjänstefolk, ett medelålders par samt två yngre män. Du kommer att kunna besöka deras hem- och uppväxtmiljöer i Nås om Du följer de föreslagna turerna.

Jerusalemsfararna hade vid avfärden sällskap av Olof Henrik Larsson, den person som hade ett avgörande inflytande på beslutet att utvandra. Larsson hade grundat en församling i Chicago, USA, och genom några församlingsmedlemmar som var bördiga från Nås, grundades även en församling här.

I Jerusalem väntade ett trettiootal amerikanska medborgare. De hade alltsedan 1881 bott i Jerusalem i väntan på Jesu återkomst. Genom en slump, när några av dem var på besök i Chicago, kom OH Larsson i kontakt med de boende i Jerusalem och han blev övertalad att ta hela sin församling med sig till

Jerusalem. Även församlingen i Nås fick ett brev om att sälja allt de ägde: *Stån upp, säljen Edra gårdar och förenen Er med oss i Guds heliga stad Jerusalem.*

Jerusalem var målet för utvandringen på grund av en förutsägelse om Jesu återkomst till jorden påskan 1897. Som bekant har Han ännu inte kommit och Nåsbornas vistelse i Jerusalem blev troligen inte som de föreställt sig. Många dog kort efter ankomsten på grund av sjukdomar orsakade av klimatet, malaria och den annorlunda maten. Kolonin i Jerusalem styrdes enväldigt av norsk-amerikanskan Anna Spafford.

Som mest fanns cirka 150 personer i den amerikanska kolonin, som den kallades. Nästan hälften var svenskar eller svenskamerikaner. Kolonin upplöstes i sin ursprungliga form i början av 1930-talet. Då hade redan många turister till Jerusalem tagits in som gäster i kolonins lokaler. Det utvecklade sig till en hotellrörelse som ännu finns kvar: www.americancolony.com

Första turen, ca 1 km

Turen börjar i händelsens mittpunkt

Du står nu vid väg E16 (tidigare rv 71) vid Jerusalemfararnas minnessten som restes av Nås Hembygdsgrille 1966. På stenen finns alla utvandrarerna förtecknade. Det var just här vid riksvägen, intill hörnet av kyrkogården, som de 37 utvandrarerna samlade sig den minnesrika dagen 23 juli 1896. De åkte iväg i tolv trillor, skjutsades av släkt och vänner till Vansbro järnvägsstation. När de lämnade hemsocknen sjöng de sången "Vi vandra till Sion". När de nådde gränsen till Dala Järna blev det ett åskväder "som man inte sett maken till i mannaminne". Haglen sägs ha varit stora som duvägg.

Mitt emot minnesstenen syns Nås hemslöjd, Nickusboden.

Nås kyrka stod färdig 1795 och ersatte då en äldre medeltida kyrka. På kyrkogården finns Hollisbetes Jons gravsten. Han var den ende av Jerusalemfararna som återvände permanent till Nås.

Ca 200 m från kyrkan ligger Hjärpholns pensionat. Mitt emot det nuvarande pensionatet låg gamla Hjärpholns pensionat, som brann ner 1961. Där bodde Rune Lindström vintern 1958–59 när han skrev Ingmarsspelen. På Hjärpholn planerades allting under spelens första år. Rune Lindström bodde i rum nr 18 varje sommar under spelen mellan 1959 och 1972.

Jerusalemfararnas minnessten

Nås hemslöjd, Nickusboden

Hollisbetes Jons gravsten

HITTA MED GPS Jerusalemfararnas minnessten
N60, 27.211°, E14, 29.817

Nås hemslöjd, Nickusboden
N60 27.208°, E14 29.871

Hjärpholns pensionat
N60 27.298, E14 30.169

LÄS MER Nås kyrka
www.svenskakyrkan.se/default.aspx?id=743334

Andra turen, ca 4 km

Familjerna i Hjulbäck

Följ väg E16 österut mot Björbo och Borlänge ca 2,2 km. Sväng vänster vid busshållplatsen Hjulbäck. I byn Hjulbäck bodde två av familjerna som utvandrade och dessutom Hollisbetes Jon. Familjen Möckelind bestod av tio personer. Fadern Erik Ersson, modern Jönses Karin, hennes mor Jönses Brita samt sju barn. Till Jerusalem åkte även Hemmings Katrina Persdotter som var piga hos Möckelinds. Sex av familjemedlemmarna dog inom några år efter ankomsten till Jerusalem. Kvar var bara sönerna Erik, Olof, Lars och Nils. I vuxen ålder besökte Olof och Lars Nås flera gånger för att hälsa på släktingar.

Hol-familjen bodde bara 100 meter från Möckelinds och bestod av änkan Brita samt barnen Lars, Brita, Anna, Kerstin och Katrina. Hol Katrina gjorde återbesök i Nås första gången efter utvandringen år 1958, efter att ha deltagit i 100-årsjubileet av Selma Lagerlöfs födelse i Karlstad. Även 1967 besökte hon och tvillingssystemen Kerstin Nås i samband med firandet av sina 80-årsdagar. Sonen Hol Lars, blev Sveriges förste konsul i Jerusalem och en berömd fotograf. Han hälsade på i Nås 1948.

Hollisbetes Jon bodde med sin far och mor närmaste granne med Holgården. Huset finns inte kvar idag. Jons religiösa nit var kanske inte så stor men han var förlovad med en av Tipers Lars dött-

rar och det var nog anledningen till att han reste iväg. Eftersom den karismatiske ledaren för den amerikanska kolonin, Mrs Spafford, förespråkade celibat blev Hollisbetes Jon och hans Carin trakkasserade. Han återvände till Nås 1906 men ville aldrig prata om Jerusalemsäventyret. När någon frågade om hur det var i Jerusalem brukade han svara: Far du dit, det gjorde jag.

Möckelindsgården

Holgården

HITTA MED GPS Möckelindsgården
N60 26.786, E14 31.785

Holgården
N60 26.782, E14 31.953

Tredje turen, ca 3 km

Familjerna i Sveden och Utankyrka

Återvänd till E16 och åk tillbaka mot Nås, ca 1,1 km. I byn Sveden, sväng vänster vid busshållplatsen som heter Sveden och vägen in mot Storänget.

I Sveden låg en affär som ägdes av handlare Lyckholm. Familjen Lyckholm, som hade många kunder och vänner bland de som reste, stod i brevkontakt med Nåsborna i Jerusalem. Selma Lagerlöf fick låna breven som underlag för sin roman Jerusalem.

Tipersgården

På höger sida en bit från vägen ligger Tipersgården. Här bodde en av de två ledarna inom OH Larsson sekt, Tipers Lars med hustrun Stark Karin och döttrarna Kerstin och Carin. Här hölls bönenmöten och dop och på Tipersgården samlades de flesta av Jerusalemsfararna inför avresan när de sålt sina gårdar. Till Tipersgården kom brevet från OH Larsson i Chicago med uppmaning att sälja alla tillhörigheter och resa till Jerusalem.

Esbjörsgården

Bara 100 m över Gärdet västerut från Tipersgården ligger Esbjörsgården. I den här gården sökte två hårkullor från Bonäs skydd undan en snöstorm i mars 1891. De erbjöds att delta i OH Larssons möten på Tipersgården, blev omedelbart frälsta, följde med honom till Chicago och utvandrade senare till Jerusalem.

Ingmarsspelen på Storänget

Fortsätt vägen ner mot älven, sväng höger mot Storänget, som är spelplatsen för Ingmarsspelen.

Ingmarsspelen hade premiär sommaren 1959. Spelet är författat av Rune Lindström, som hade läst teologi vid Uppsala, tänkt sig bli präst. Han har skrivit många böcker och visor, är författare till Himlaspelet, som har spelats i Leksand sedan 1949. Till hans minne finns ett museum inrymt i hembygdsgården i utkanten av Fagersta. Rune Lindström dog 1973.

Ingmarsspelen har under åren setts av hundratusentals åskådare och ges varje år under en knapp vecka, oftast i juni månad. Skådespelet drivs som en förening. På Ingmarsspelen webbplats kan du läsa mer om spelet och om Selma Lagerlöf som skrev sin roman *Jerusalem* med Nåsbornas utvandring som förlaga. Hon hälsade på i kolonin år 1900.

1959 hade Rune Lindströms Ingmarsspelen premiär.

Gästgivargården

I byn Utankyrka, cirka 300 m från Storänget mot kyrkan, bodde familjen Gästgivar; fadern Mats, den andra av de två ledarna inom sekten, hustrun Liss Brita och sju barn. Till hushållet hörde också pigan Hanses Anna som kom från en närliggande gård på Gärdet, hundratalet meter från Gästgivargården. Anna reste med familjen Gästgivar till Jerusalem. Gästgivargården är ännu idag i familjen Gästgivar ägo.

Hemmings gård

Bara 100 m på vägen mot kyrkan ligger Hemmings gård. Dottern på gården, Katrina, var piga hos Möckelinds och for till Jerusalem. Resten av familjen blev kvar i Nås. Katrina var faderns ögonsten.

Fortsätt vägen fram till kyrkan.
N60 27.157, E14 29.600

LÄS MER **Storänget**
<http://www.storanget.se/Storanget.se/Valkommen.html>

Ingmarsspelen
www.ingmarsspelen.se

Rune Lindströmmuseet
www.hembygdsgrden.nu/rune-lindstrom-museet/

Rune Lindström – Riksarkivet
<http://sok.riksarkivet.se/sbl/Presentation.aspx?id=10705>

HITTA MED GPS **Tipersgården**
N60 26.940, E14 30.795

Esbjörsgården
N60 26.938, E14 30.473

Storängets spelplats
N 60 26.711, E14 29.903

Gästgivargården
N 60 26.916, E14 29.815

Hemmings gård
N60 26.944, E14 29.774

Fjärde turen, ca 4,5 km

Selmas besök, Tyna och Kvarnnäset

Åk över bron över Västerdalälven till västra sidan om Västerdalälven. På vänster sida om brofästet finns ett vitt trähus. Här fanns mellan åren 1860 och 1899 en tobaksfabrik. Tobaken odlades lokalt i Nåstrakten. Fabrikens verkmästare 1876–99 var Fritz Prag. Han försåg Selma Lagerlöf med muntliga uppgifter om förhållandena i Nås. Dessa använde hon sedan i sin roman Jerusalem.

I vägkorsningen ligger huset Källeborg. Här bodde Selma Lagerlöf när hon hösten 1900 besökte Nås. Hon hade med sig presenter från Jerusalem att dela ut till släktingarna hemma i Nås. Mötet ägde rum hos hemmansägaren och köpmannen Gästgivar Olof Matsson, bror till jerusalemfararen Gästgivar Mats Matsson i Utankyrka. Affärsfastigheten ligger ca 150 m från Källeborg, på vägen mot Lindesnäs. Det ursprungliga huset fick på 1920-talet en påbyggnad med en tredje våning samt en storstuga. Ytterligare en tillbyggnad gjordes på 1940-talet, när framtidsutsikterna för affärsverksamhet i Nås var ljusare än de är nu. Selma Lagerlöf lånade vid sitt besök också brev att ha som underlag till sin roman.

Fortsätt mot Lindesnäs knappt 200 m och sväng höger mot Skansbacken. Halvvägs uppför den branta backen på höger sida ligger en stor gulfärgad gård från år 1908 lite på avstånd från vägen, med en äldre manbyggnad bakom. Härifrån kom Sköttens Anders.

Källeborg

Matssons affär

Sköttens gård

Han blev indragen i Jerusalemsfararnas historia genom hustrun Christin, som tillhörde OH Larsson församling i Chicago. I januari 1899 anlände hela familjen från Chicago till Jerusalem tillsammans med sex andra som ville ansluta sig.

Christine Shelburg ligger begravd på kolonins begravningsplats på Skopusberget. Sköttens Anders (i USA kallade han sig Andrew Shelburg) återvände till Amerika redan 1901.

Josefs Lars gård i Kvarnnäset.

Lisskvarngården

Åk tillbaka till Källeborg och fortsätt rakt fram mot Dala Järna. Efter ca 1 km finns ett litet hus på vänster sida en bit från vägen, mitt emot f.d. sågen. Här bodde Lisslasses Karins mormor. OH Larsson blev utkastad från bostaden i Lindesnäs av svärfadern Per Johan Helgsten eftersom han inte delade Larssons tro. Då erbjöds han husrum i Tyna, hos Lisslasses Karin, en Nåskulla som varit framträdande medlem i Larssons församling i Chicago.

Efter ytterligare ca 1 km ligger Kvarnnäset där Josefs Lars och hans hustru Dalmans Brita hade sin gård. Den var först att säljas av de fyra Jerusalemsfararnas gårdar. Gården ligger ca 200 m in på byvägen, på höger sida. Lars och Brita flyttade efter försäljningen till Tipersgården. De var båda 43 år vid emigrationen men levde länge i Jerusalem, Lars dog 1942 och Brita 1947.

Eftersom det var brist på mjölk i kolonin tog Nåsbönderna initiativet till att köpa kor och det var Brita som hade huvudansvaret för dem. Josefs Lars var av mjölnarsläkt och han drev en kvarn tre mil utanför Jerusalem. Josefs Lars Larson har betraktats som den som

inspirerade till den fiktiva personen Ingmar Ingmarsson i Selma Lagerlöfs roman Jerusalem.

Efter ytterligare ca 300 m ligger hembygdsföreningens gård Lisskvarngården, från början av 1700-talet. Här finns museum med mera.

LÄS MER **Lisskvarngården**
<http://sv.wikipedia.org/wiki/Lisskvarngården>

Selma Lagerlöfs Mårbacka
www.marbacka.com
samt **Lagerlöf-sällskapet**
www.selmalagerlof.org

HITTA MED GPS **Tobaksfabriken**
N60 27.130, E14 29.103

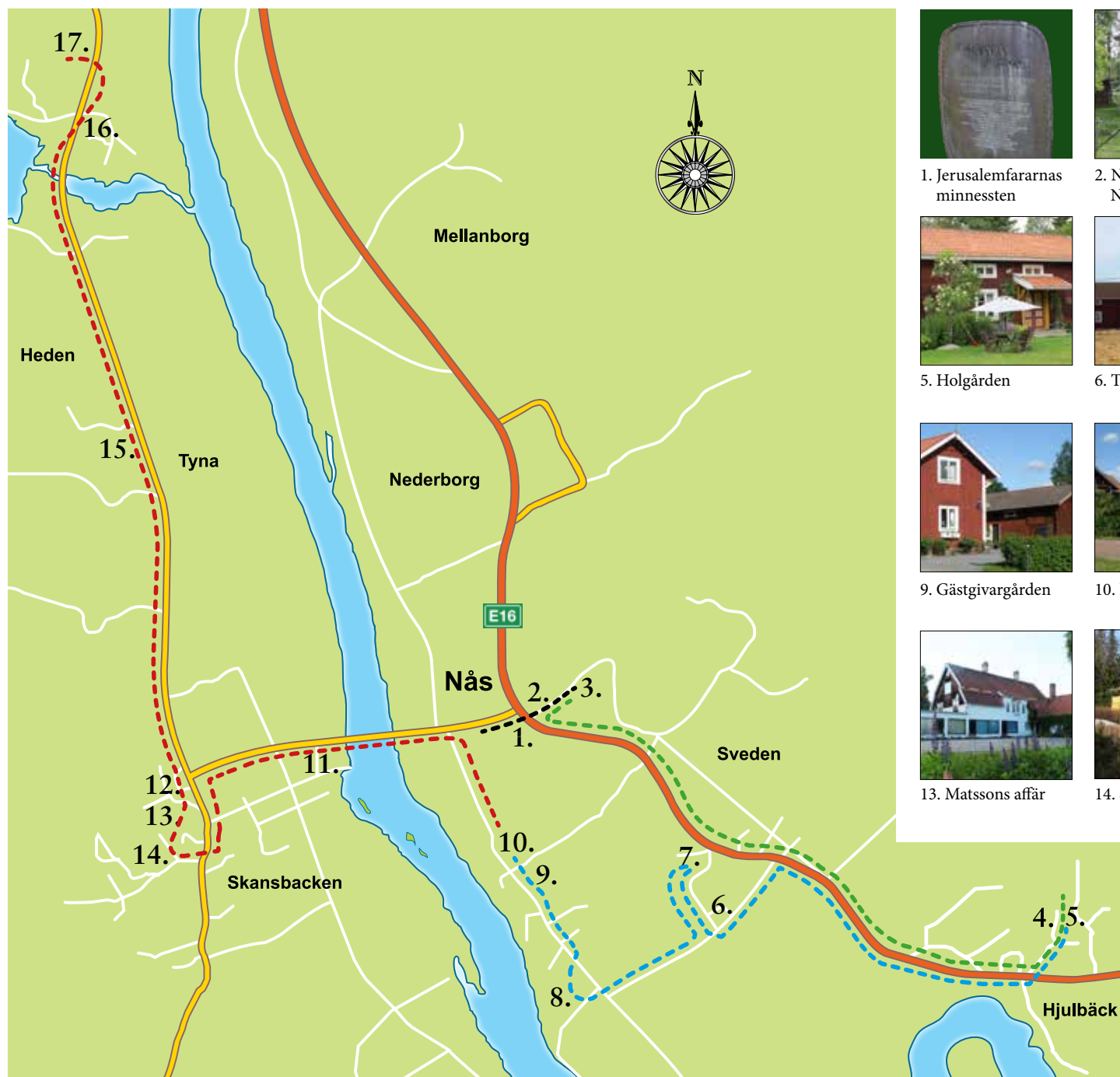
Källeborg
N60 27.081, E14 28.541

Sköttens gård
N60 26.946, E14 28.464

Lisslasses Karins mormors gård
N60 27.723, E14 28.326

Kvarnnäset
N60 28.297, E14 28.180

Lisskvarngården
N60 28.462, E14 28.186

1. Jerusalemfararnas minnessten

2. Nås hemslöjd, Nickusboden

3. Hjärpholms pensionat

4. Möckelindsgården

5. Holgården

6. Tipersgården

7. Esbjörsgården

8. Storånget

9. Gästgivargården

10. Hemmings gård

11. Tobaksspinnfabriken

12. Källeborg

13. Matssons affär

14. Sköttens gård

15. Lisslasses Karins mormors gård

16. Kvarnnäset

17. Lisskvarngården

- Första turen, ca 1 km
- Andra turen, ca 4 km
- Tredje turen, ca 3 km
- Fjärde turen, ca 4,5 km

Här är det
enkelt
att leva!

Vansbro
kommun

www.vansbro.se

NÅS
HEMBYGD
FÖRENING